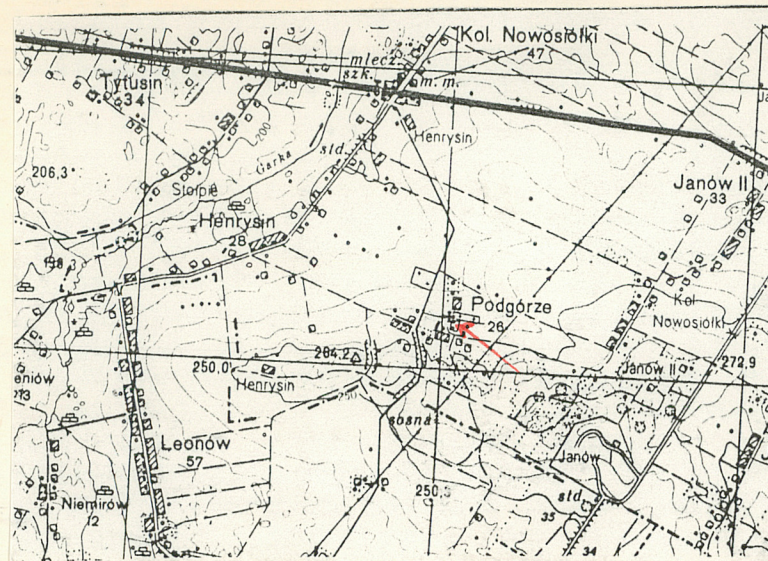

1. Obiekt **SWIATYNIA CHRZEŚCIJAŃSKA /prawd. rzym.-kat./,
MONASTER PRAWOSŁAWNY p.w. ŚW.SPASA /ZBAWICIELA/
OBECNIE KOŚCIÓŁ RZYM.-KAT. P.W. CHRYSTUSA PANA ZBAWICIELA**

2. Czas powstania
**XIII, XV, XVII,
XIX w.**

3. Miejscowość
PODGÓRZE

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

4. Adres
Podgórze, Parafia Rzymsko-Kat.

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo **chełmskie**

gmina **Chełm** pow. CHEŁM

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Spas

7. Przynależność administracyjna
1 VI 1975

województwo **lubelskie**

powiat **chełmski**

8. Właściciel i jego adres
**Lubelska Diecezja Rzymsko-
Katolicka**

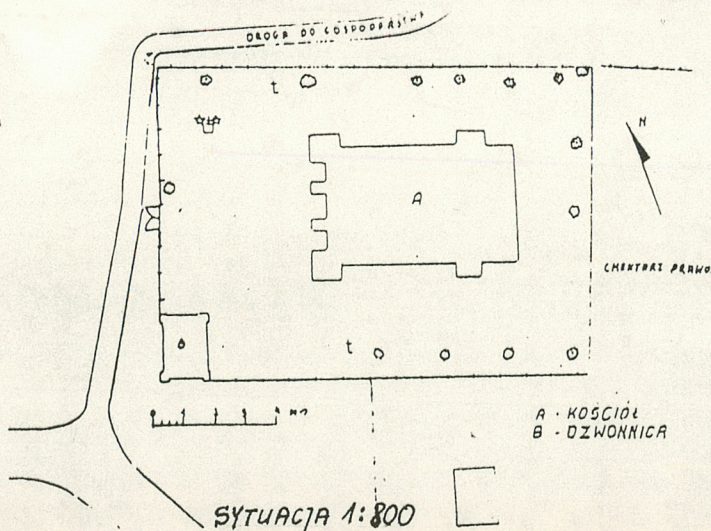
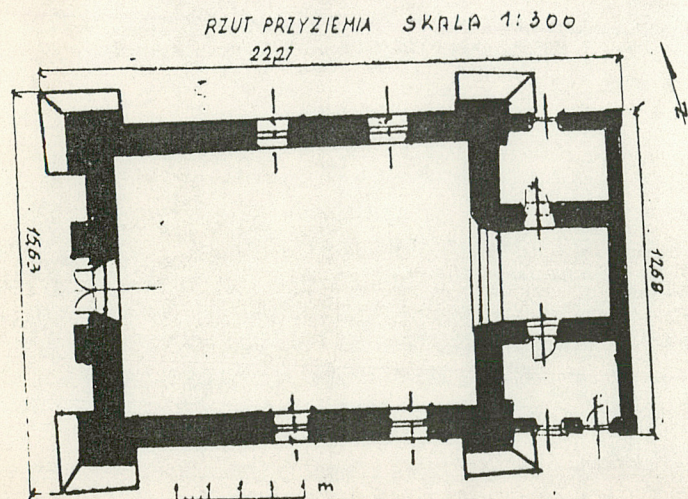
9. Użytkownik i jego adres
**Parafia Rzymsko-Katolicka
w Podgórzu**

10. Rejestr zabytków
A 25/195

13 II 1967r.

Nr

data

12. Autorzy, historia obiektu, określenie stylu

XIII w. - mała świątynia na rzucie prostokąta z prostokątnym prezbiterium /zachowana cz. w ob. prezbiterium. Wg tradycji wystawiona w miejscu pogańskiej świątyni. W 1440 r. wzmiankowana wraz z monasterem prawosławnym i foliarkiem. Klasztor dobudowany bezpośrednio do cerkwi od strony zachodniej. - Od 1622 r. własność biskupów chełmskich gr.-kat. Wówczas rozbudowa, przekształcenie świątyni w prezbiterium i połączenie w jedną całość z resztą budowli.

-1640 r. w rękach bazylianów chełmskich. Z tego czasu pochodzą skarpy i wystrój elewacji.

-1650 r. wygnanie bazylianów z klasztoru przez metropolitę prawosławnego Sylwestra Kossowskiego.

-Po 1667 r. prawdopodobnie powtórnie w posiadaniu gr.-katolików.

-Od 1864 r. świątynia przeszła na własność wyznawców prawosławia. Wtedy gruntowny remont, dobudowa zakrystii i przedsionka, przebicie dużych okien w elewacjach bocznych.

-1924 r. przejęcie świątyni przez kościół rzym.-kat. Likwidacja przedsionka od strony południowej.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

Sytuacja - Kościół usytuowany ok. 8 km od Chełma i ok. 1 km od wsi Stołpie i drogi Chełm-Lublin, u podnóża niewielkiego wyniesienia pokrytego lasem, wśród zabudowy wiejskiej. Od strony wschodniej sąsiaduje z cmentarzem prawosławnym. Orientowany. Ogródzony parkanem cementowym. W połud.-zach. narożniku cmentarza kościelnego ustawiona dzwonnica murowana. Od południa i północy sąsiaduje z zabudową zagrodową.

Materiał i konstrukcja - Murowany z kamienia białego, glaukonitu, siwego piaskowca i cegły. Otynkowany wewnątrz i zewnątrz, ściany o nierównej grubości. Wieża dachowa drewniana krokwiowo-jętkowa z wstawionymi dwoma pasami płatwi i słupów, co stworzyło wieżbę płatwiowo-jętkową z dwoma ścianami stolcowymi.

W pomieszczeniach zakrystii i prezbiterium stropy płaskie, drewniane, tynkowane na trzcinie. W nawie głównej strop drewniany zwierciadlany, tynkowany na trzcinie. Dach dwuspadowy nad nawą główną i prezbiterium, nad zakrystią i przedsionkiem - pulpitowy kryty blachą. Posadzka cementowa w nawie głównej, prezbiterium wyłożone płytami lastrykowymi kolorowanymi na seledynowo, podwyższone trzema schodkami.

Rzut i bryła - Kościół jednonawowy o prostokątnej, zbliżonej do kwadratu nawie. Prezbiterium węższe, prostokątne o wysokości równej nawie, wtopione dołem pomiędzy zakrystią i przedsionkiem, górą o ściętych narożach. Pod prezbiterium zamurowana krypta. Chór muzyczny wbudowany później, wsparty na czterech słupach-filarach. Nawa kościoła z zewnątrz wzmocniona skarpami narożnymi i dwoma skarpami obramiającymi wejście główne od strony zachodniej.

Elewacje - Elewacja frontowa z półkolistym otworem wejściowym zabezpieczonym daszkiem pulpitowym i obramionym dwoma skarpami. Skarpy również w narożnikach dostawione do wcześniejszych pilastrów. Nad drzwiami prostokątne okienko zamknięte łukiem odcinkowym. Gzyms wieńczący wydatnie profilowany z fryzem kostkowym oddziela szczyt ze spływami wolutowymi i sterczynami po bokach zwieńczonymi krzyżem. Szczyt rozczłonkowany pilastrami, z których skrajne podtrzymują wolutę, a środkowe wspierają trójkątny tympanon obramiony gzymsem i fryzem kostkowym. Pomiędzy środkowymi pilastrami umieszczona prostokątna płyta zdobiona na obrzeżu profilowaniem. Otwór wejściowy zamknięty półkoliście, w profilowanym obramieniu. Do zakrystii drzwi prostokątne nowe. Okna zamknięte odcinkowo w obramieniach profilowanych, w prezbiterium - okrągłe. W elewacjach bocznych nawy, po dwa okna zamknięte odcinkowo, przesunięte w stronę prezbiterium. Ściany zwieńczone gzymsem i fryzem kostkowym. Przedsionek i zakrystia doświetlone prostokątnymi oknami o odcinkowym zamknięciu. W prezbiterium od wschodu - okienko okrągłe.

Wnętrze i wyposażenie - Nawa oddzielona od prezbiterium półkolistym otworem tęczowym rozglifionym skośnie. Chór muzyczny wsparty na czterech słupach cementowych. Na stropie nawy plafon z przedstawieniem Trójcy Św. z I poł. XIX w. Ołtarz główny z końca XVIII w. - zdemontowany na czas remontu. W prezbiterium odkryte fragmenty malatury w formie ciosów kamiennych i otwory okienne ponad przejściem do bocznych lokalności pochodzące z wcześniejszej fazy, gdy prezbiterium było niższe od nawy. W dolnej partii prezbiterium ściany wykonane z ciosów kamiennych siwego piaskowca i zielonego glaukonitu są pozostałością pierwotnej świątyni, której prezbiterium /od wschodu/ odkryto w czasie badań archeologicznych.

Wyposażenie z XVII, XVIII i XIX w.

Instalacje - elektryczna, ogrzewanie piecami akumulacyjnymi, odgromowa.

<p>14. Kubatura</p> <p>2730,4 m³</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>206,0 m²</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>świątynia chrześcijańska i monaster prawosławny</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>kościół parafialny rzym.-kat.</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja</p> <p>1945r. - gruntowny remont dachu, wymiana podłogi drewnianej, rynien i ram okiennych.</p> <p>1946r. - naprawa ściany uszkodzonej pociskiem, przetarcie tynków, pobielenie kościoła.</p> <p>1950r. - budowa chóru.</p> <p>1977r. - wymiana podłogi drewnianej na posadzkę z terakoty.</p> <p>1991r. - wymiana konstrukcji dachowej i poszycia dachowego, wymiana obróbek blacharskich, remont konstrukcji dachowej i poszycia dzwonnicy, remont gzymsów.</p> <p>1992r. - wymiana całkowita tynków zewnętrznych, prace archeologiczne, badania architektoniczne wyk. przez M.Stasiaka i A.Kasiborskiego.</p> <p>1993r. - skucie tynków wewnętrznych w prezbiterium i zakrystiach, badania archeologiczne i geologiczne wewnątrz prezbiterium, zdjęcie i zabezpieczenie malowidła Trójcy Świętej z sufitu nawy głównej przed wymianą stropu.</p>		<p>19. stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Fundamenty kamienne o różnej głębokości posadowienia w zależności od etapów rozbudowy. Ściany zewnętrzne ze spękaniem oddzielającymi fragmenty dobudowywane. Spękania wewnątrz prezbiterium, ponad otworami wejściowymi do zakrystii i przedsionka. Sklepienia przegniłe. Belki stropowe wymagają częściowej wymiany. Skute tynki wewnątrz prezbiterium i w przyległych lokalnościach. Zły stan zachowania malowidła na stropie nawy. Wadliwa instalacja elektryczna.</p>	
		<p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>Wymiana tynków wewnętrznych. Zabezpieczenie fundamentów przed osiadaniem. Wymiana stropów i belek stropowych. Zabezpieczenie malowidła z przedstawieniem Trójcy Św. i jego konserwacja po zdjęciu ze stropu nawy. Zabezpieczenie malatury średniowiecznej w prezbiterium i najstarszych partii muru pochodzących prawdopodobnie z XIII w. oraz uczynienie ich w tynku i wyglądzie prezbiterium.</p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowania)

WAPL - RGL, syg. 1336, 1337, 1338
Ch.Kons.Gr.-Kat. syg. 527

Ch.Kons.Prawosławny syg. 1866, 2359, 2522

22. Bibliografia

Katalog Sztuki w Polsce t. VIII, pow. chełmski
opr. pod red. R.Brykowskiego i E.Rowińskiej, z.8

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsca przechowania sygnatury)

24. Uwagi różne

25. Opracował

tekst mgr Stanisława Rudnik, 1993r. maj
imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki Bartłomiej Nazar, 1993, maj
imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotograf. mgr Stanisława Rudnik, 1993r., maj
imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowania negatywów PSOZ O/Chełm

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

1. Zdjęcia fotograficzne.
2. Fazy rozbudowy świątyni.

1. Miejscowość P O D G Ó R Z E	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) KOŚCIÓŁ RZYM.-KAT.	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) Zdjęcia fotograficzne
--	---	--

Elewacja frontowa

Fragment elewacji bocznej
/str.płd.-zach./

Prezbiterium, w dolnej partii
ukryte pozostałości świątyni
z XIIIw., powyżej nadbudowa z XIXw.

Wkładkę założył: mgr Stanisława Rudnik, 1993r.,maj
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: PSOZ O/Chełm
jed. W.A. Olsztyn z. 135/S
OZGraf. Z.P. Ostróda z. 676 n. 40 000

Wzór ODZ 1978 r.

Widok na elewację boczną od strony
cmentarza prawosławnego /płd.-wsch./

Odkryta wnęka w prezbiterium z zamurowanymi kośćmi i zachowaną malaturą w formie ciosów kamiennych.

1. Miejscowość

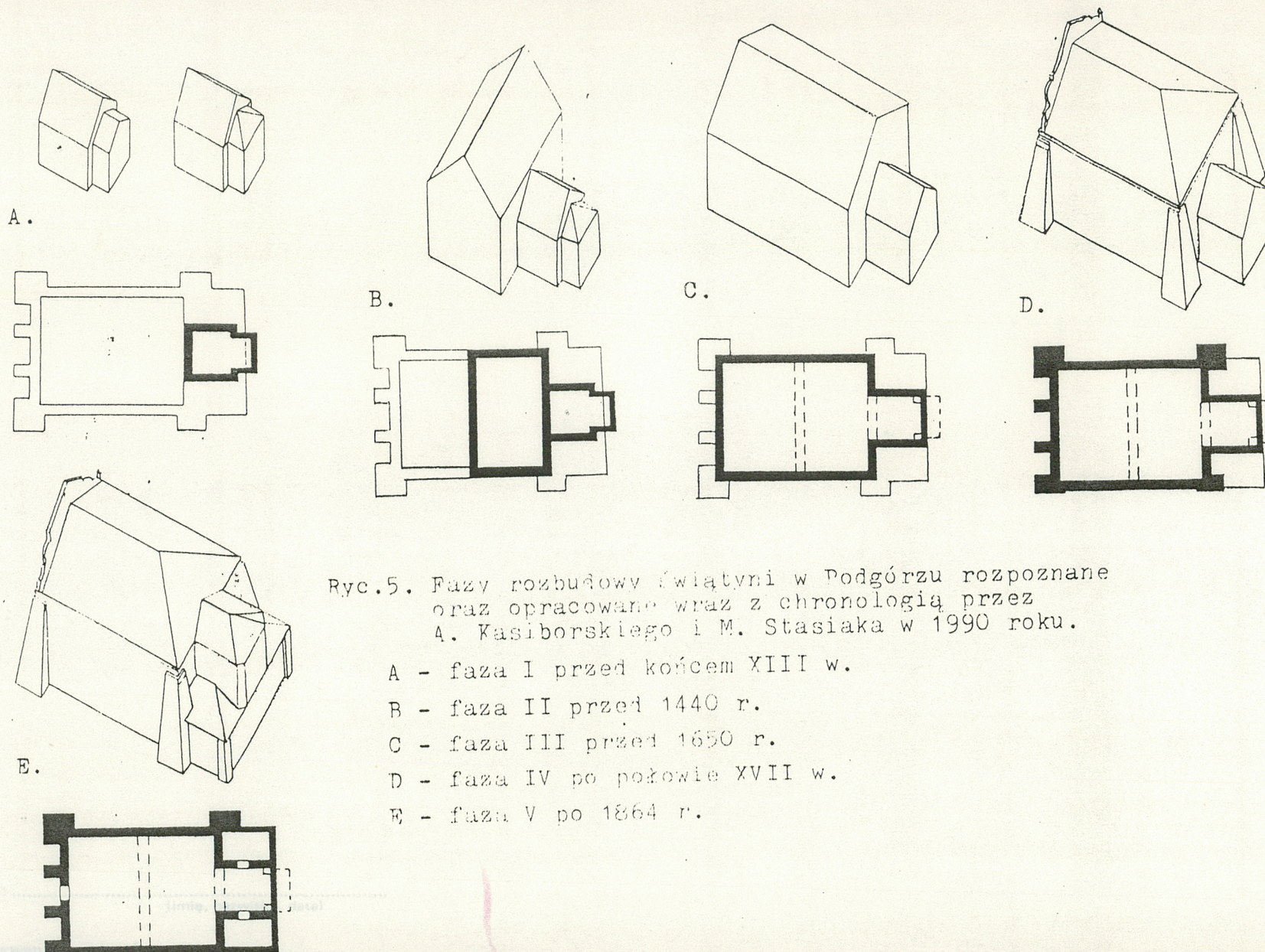
P O D G Ó R Z E

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

KOŚCIÓŁ RZYM.-KAT.

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

Fazy rozbudowy kościoła w Podgórzu.

Ryc.5. Fazy rozbudowy świątyni w Podgórzu rozpoznane oraz opracowane wraz z chronologią przez A. Kasiborskiego i M. Stasiaka w 1990 roku.

- A - faza I przed końcem XIII w.
- B - faza II przed 1440 r.
- C - faza III przed 1650 r.
- D - faza IV po połowie XVII w.
- E - faza V po 1864 r.